

Vad säger barnen?

En studie av 9-12-åringars upplevelser av bokcirklar

CHEN LIN

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Chen Lin

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Vad säger barnen?: En studie av 9 – 12 - åringars upplevelser av bokcirklar

Engelsk titel: What do the children say?: A study of 9 - 12 years old children's experience at the book club.

Författare: Chen Lin

Färdigställt: 2017

Abstract: The thesis focuses on the book club for children aged 9 to 12 years. The objectives of the work are to investigate the meanings of the book club activities for children at this age and to find out the children's experience. The work is also linked to their reading interest, what kind of books they prefer and how they choose their books.

The collection methods of the empirical material in this work are qualitative observation and focus interview, conducted with six children attending the book club. The theory and the analytical method used are based on Chambers' "Reading Circle". It consists of different parts of the reading process: to choose, to read and to respond to literature with adult's support. The study shows that all of these assist in stimulating children's interest in reading and each one plays an important role.

My conclusions are that the book club has great meanings for the children aged 9-12 years and it provides multiple ways to fulfil their needs. All the participants in the interview expressed that they were satisfied with the book club.

Nyckelord: Läsfrämjande verksamhet, folkbibliotek, barn, bokcirklar, läsecirklar

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.3 AVGRÄNSNINGAR	7
1.4 DISPOSITION	7
2 TIDIGARE FORSKNING.....	9
2.1 LÄSFRÄMJANDE ARBETE	9
2.2 OM BOKCIRKELVERKSAMHET.....	10
2.3 BARNS LÄSVANOR	11
2.4 BARNPERSPEKTIV OCH BARN PERSPEKTIV	12
2.5 TRE FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL BARNS LÄSNING	13
2.6 LÄSUPPLEVELSER	14
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	16
3.1 LÄSANDETS CIRKEL	16
4 METOD	19
4.1 VAL AV MATERIALINSAMLINGSMETOD	19
4.2 URVALSPROCESS.....	20
4.3 GENOMFÖRANDE	21
4.4 ETISKA PRINCIPER OCH ANONYMISERING	23
5 RESULTAT OCH ANALYS	24
5.1 ATT VÄLJA	25
5.2 ATT LÄSA.....	26
5.3 REAKTION OCH RESPONS.....	28
5.4 VUXENSTÖD.....	30
6 SLUTDISKUSSION	31
6.1 UPPLEVELSE OCH BETYDELSE	31
6.1.1 Trevlig läsning!	31
6.1.2 Samtalets betydelse.....	32
6.1.3 Läsningen blir allt mer en social aktivitet idag	32

6.1.4 Bokcirkelledarnas betydelse	33
6.2 BARNENS ÖNSKEMÅL.....	33
7 SAMMANFATTNING	35
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	37
BILAGA 1: BREV TILL BOKCIRKEL	41
BILAGA 2: BREV TILL FÖRÄLDRAR	42
BILAGA 3: INTERVJUFRÅGOR.....	44
BILAGA 4: OBSERVATIONSSCHEMA	46

”Att barn tänker och uppfattar världen annorlunda än vi vuxna vet alla, men vad barns sätt att tänka har för konsekvenser i det dagliga arbetet är kanske inte så vanligt att man reflekterar över. Vi vill påstå, att har man en gång upptäckt hur världen ter sig ur barns perspektiv, är det svårt att låta bli att fascineras av det och att söka vidare i detta delvis utforskade landskap.”¹

¹ Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000, s. 9.

1 Inledning

Läsning är ett sätt att förstå världen; för barn ger det en möjlighet att ta del av upplevelser, information och kunskap. Läsning har stor betydelse för barn och deras kommande framtid, och kan ses som en samhällsinvestering. Barn som läser kan utveckla en större förmåga att se världen utifrån ett kritiskt perspektiv och en förmåga att reflektera över sina egna beteenden. (Rosén, 2012).

Immi Lundin, som är kulturjournalist och litteraturvetare, hävdar i sin bok *Cirkelbevis* (2004) att det läsfrämjande arbetet bör flyttas från böcker till läsarna. Barn ska få ha olika förhållningssätt till läsning. Enligt bibliotekslagen (8 § i SFS 2013:801) måste folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, i syfte att väcka barns och ungdomars läsintresse. Läsfrämjande handlar om att stärka läsaridentiteten och -självförtroendet på olika sätt, samt att uppmuntra läsarsamtal genom exempelvis bokcirkel. När jag läser Åsa Hedmarks *Barn berättar* (2011), ger det mig inspiration och väcker samtidigt min nyfikenhet kring vad barn tycker, känner och funderar kring rörande bibliotekets verksamhet. Jag vill lyssna på barns röster om, och synpunkter på, bibliotekets verksamhet för barn. Jag menar att varje barn har rätt att uttrycka sin åsikt i frågor som rör dem och att deras röster behöver höras mer. Barn är människor med samma rättigheter som vuxna, men det är inte alltid de ges möjlighet att uttrycka sina tankar. Anna Bergvall påpekar i sin studie *Vad innebär begreppet barns perspektiv för pedagoger i förskolan* att ”barn är oskyldiga och på ett sätt oskyddade små människor som behöver de vuxnas stöd i att bli hörda och lyssnade på, så att vi kan förstå vad de vill, tänker och motiveras av” (2014, s.1). Vi behöver närma oss barns perspektiv för att förstå dem. Det har stor betydelse att ta utgångspunkt i barns perspektiv och intressen för att kunna lyssna på vad de tycker och respektera deras åsikter. Detta kan också bidra till att förbättra biblioteksverksamheten så att den kan erbjuda så bra biblioteksservice som möjligt även för barn.

Biblioteken är en idealisk plats att hålla läsecirkel för barn och ungdomar på. De tillhandahåller ett vänligt och familjärt utrymme för barn och ger tillgång till ett brett utbud av material som kan införlivas i en läsesession, inklusive berättelser och fackböcker. (Kulturrådets skriftserie 2015:3). Jag är intresserad av att undersöka bibliotekets bokcirkel för barn som är baserade på att uppmuntra och främja frivillig läsning, genom att ta reda på vad barnen säger och hur de upplever bokcirkelarna.

1.1 Problemformulering

Flera undersökningar har betonat vikten av läsning (Rydsjö, Hultgren & Limberg, 2010; Rosén, 2012; Fast, 2015). Läsning ger barn kunskap, ett större ordförråd, ett bättre skriftspråk och en god språkkänsla. God läsförmåga är nyckeln till all inläring. Att ha god läsförmåga och läsförståelse kan anses vara en mänsklig rättighet och det är en individuell och samhällelig nödvändighet; t.ex. är en god läsförståelse nödvändig för förmågan att kommunicera om framtiden (Rosén, 2012). Stanovich (1986) poängterar att barn som har svårt att läsa från början, kan det få problem med läsutveckling, läsmotivation, ordförråd och läsförståelse. Att skapa en positiv inställning till läsning är alltså viktigt för barns läsutveckling. En del studier visar att läsförmågan och läsförståelsen har gått ned hos svenska barn och ungdomar.

Det har genomförts flera studier inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet som på olika sätt undersöker barns läsvanor i olika åldrar. En del studier använder och förstärker begreppet *slukaråldern* angående elever i mellanåldern som läser mycket. Men i *Barnens tre bibliotek* har Wåhlin och Asplund Carlsson konstaterat att ”barns läsning ökar under de undersökta åren men myten om *slukarbarnen* punkteras, dvs. det är bara en liten andel barn som *slukar* böcker” (1994, s.24). PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) mäter läsförmågan hos elever i årskurs 4. Den senaste PIRLS-undersökningen utfördes år 2011, och visar att de svenska elevernas läsförmåga har sjunkit. Barn och ungdomar läser inte lika mycket som tidigare. Fyra femtedelar av de svenska eleverna uppgav att de gillar att läsa åtminstone i viss utsträckning, vilket är en mindre andel än genomsnittet i EU/OECD-området. Resultaten från PIRLS (2011) visar att svenska elever blir allt sämre på att läsa, och att den positiva inställningen till läsning har försämrats med tio procent sedan år 2001.

Almström och Persson (2013) anser att barn genom läsning får möjlighet att uppleva och känna känslor av lycka och glädje, oro och ilska, besvikelse och sorg. De betonar i sin studie *Barns läsupplevelser* att ”ha läslust är att få tillgång till andra världar och upplevelser som man kanske annars aldrig kan närma sig.” Keristin Rimsten-Nilsson säger att ”den som inte kan läsa är handikappad i vårt samhälle [...] det gäller alltså för vuxna att ge barn läsning på ett sätt som är lustbetonat och därigenom skapa läslust” (1982, s.136). Hon anser att genom läsning kan vi få nya perspektiv och idéer som vi själva inte tänkt på tidigare; vi kan få oss skönhets- och fantasiupplevelser och känsloupplevelser (ibid., s.139).

Studier av barn- och ungdomsbibliotek är en kunskapsöversikt där flera liknande studieresultat presenteras. Kerstin Rydsjö (2007) nämner att i barnbibliotekets sammanhang är det en del av bibliotekariens roll att stimulera läslust och att utveckla barnets egna läspreferenser och egna smak. Immi Lundin hävdar att ”i läsecirkeln får vi möjligheter att sätta oss i gemensam kontakt med oss själva och varandra och med kärnan i den litterära upplevelsen” (2010, s.7). Hon tror att genom att utbyta läsoplevelser får vi en förbättrad och fördjupad läsförståelse, och genom att dela läsoplevelser kan vi också väcka andras lust att läsa.

Frid (2012) anser att deltagande i bokcirkel inte bara kretsar kring boken utan även kring läsoplevelsen (2012, s.75). Bokcirkelsamtal består sällan av långa och oavbrutna monologer, menar Frid (ibid., s.78). Istället är bokcirkelsamtal varierande och meningsfulla för deltagarna eftersom ”de samtalande avlöser och avbryter varandra, fyller i ord i varandras tal, talar samtidigt, bekräftar varandras uttalanden och skrattar tillsammans” som Nordzell (2011, s.38) uttrycker det. Tidigare forskning på och studier av samtal om läsning visar att de t.ex. gör det möjligt att utveckla sin personlighet, hitta nya kompisar, vidga läsoplevelser och fördjupa omvärldsförståelse. (Ross, 2006, Rydbeck, 2012, Lundin, 2004.).

Idag finns det många bibliotek som ordnar bokcirkelverksamhet både för barn och vuxna. Åse Hedemark (2011) har i *Barn berättar. En studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek* betonat vikten av att barn läser, och tycker att biblioteken ska erbjuda olika läsfrämjande verksamheter som passar för barn med olika förhållningssätt till läsning. Hedemarks studie ligger på så vis nära min egen undersökning. Med detta som bakgrund vill jag undersöka hur barn upplever bibliotekets läsfrämjande verksamhet. Vilka förväntningar har barn på bokcirkeln? Vad betyder bokcirkeln för barn? ”Barn studeras alltså inte som några på väg mot vuxendom, utan som intressanta för sin egen rätt”, säger Halldén (2003, s. 15). För att få syn på barns intressen och motivation ska aktiviteterna anpassas efter barnens intressen. Vi bör försöka närma oss barns perspektiv för att upptäcka dessa områden på deras villkor.

Som blivande bibliotekarie är jag intresserad av bokcirkel som en av bibliotekens läsfrämjande verksamheter och jag är intresserad av att se vad bokcirkelverksamhet betyder för barn, vad barn tycker, känner och funderar kring kopplat till läsning, vilka typer av böcker de uppskattar, hur de väljer böcker och vad de förväntar sig av bokcirkeln som hålls på biblioteket.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med min undersökning är att vinna kunskap om vad bokcirkelverksamhet betyder för barn, och att se hur barnet upplever sitt deltagande i bokcirkeln, samt vad barnet tycker, känner och funderar kring kopplat till sin egen läsning. Uppsatsen koncentrerar sig på bokcirkeln för barn i åldern 9-12 år.

Jag utgår från följande forskningsfrågor:

- Vilka betydelser har bokcirkelverksamhet för barn utifrån de fyra faktorerna: att välja, att läsa, reaktion/respons och vuxenstöd?
- Hur upplever barn den pågående bokcirkeln? Upplever barnen att de förändrar sin läsning eller får fördjupad läsförståelse genom deltagandet i bokcirkeln?
- Vad har barn för förväntningar inför bokcirklar?

1.3 Avgränsningar

Min undersökning fokuserar på bokcirklar vid folkbibliotek. Det handlar om barns upplevelser, vad de tycker, känner och funderar kring knutet till bokcirkeln och till sin egen läsning på fritiden. Jag har huvudsakligen koncentrerat mig på folkbiblioteks läsfrämjande verksamhet och jag kommer att inte ta upp bokcirklar som arrangeras av skolan eller av skolbibliotek.

Jag har valt att avgränsa min undersökning till barn i ålder 9-12 år för att det är främst i denna ålder som barn börjar kunna reflektera över och berätta om upplevelser och erfarenheter i sina liv (Sandin, 2004), men också för att jag är intresserad av att studera hur barn i den åldern upplever deltagandet i bokcirklar.

1.4 Disposition

Dispositionen av min uppsats ser ut som följer:

Kapitel 1 inleder uppsatsen med problemformulering, syfte, frågeställningar, definitioner av begrepp samt uppsatsens disposition.

Kapitel 2 presenterar bakgrund och tidigare forskning inom ämnesområdet.

I kapitel 3 presenterar jag de teoretiska utgångspunkter som använts i analysen av det empiriska materialet.

I kapitel 4 redogörs för valet av metod och tillvägagångssätt i arbetet med uppsatsen.

I kapitel 5 kommer jag att redovisa och analysera undersökningsresultatet.

Kapitel 6 innehåller en slutdiskussion.

I kapitel 7 sammanfattas uppsatsen.

2 Tidigare forskning

Här kommer jag att lyfta fram tidigare forskning som är av betydelse för min studie. Först tecknas en bild av forskningsläget kring biblioteks läsfrämjande arbete och bokcirkelverksamhet. Sedan presenteras olika undersökningar gällande barns läsvanor och vad skillnaden är mellan barnperspektiv och barns perspektiv. Till sist tas olika teorier om läsupplevelser och vad som kan påverka barns läsning upp.

2.1 Läsfrämjande arbete

”Läsning är ett begrepp med stark och central position i barnbibliotekens verksamhet”, skriver Mats Dolatkah (2010, s.103). Han lägger fram frågan: ”vad står i centrum för den läsfrämjande verksamheten: tolkningsprocessen, den alfabetiska kompetensen eller boken som medium?” Han markerar att flera delar är inkluderade i den läsfrämjande verksamheten, och att biblioteken tar ansvar för att stimulera, stödja och främja läsning hos barn och ungdomar genom att ordna olika aktiviteter. I *Barnet, platsen, tiden. Teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld. Fyra ”M” i läsfrämjande verksamhet* påpekar Mats Dolatkah fortsatt att vi, förutom i form av textmaterial, kan använda andra slags upplevelseresurser för att bygga och utveckla läsfrämjande verksamheter. Bibliotekarier bör försöka väcka barns och ungdomars läslust genom att ordna arrangemang som är intressanta, meningsfulla och värdefulla för dem (2010, s.123-124).

Eriksson och Magnusson (2006) undersöker i sin magisteruppsats *Att stimulera till läslust! Hur bibliotekarier kan arbeta för att läsovilliga barn och ungdomar ska kunna känna läslust* hur bibliotekarier stimulerar till läsning hos läsovilliga barn och ungdomar, och vilka läsfrämjande metoder de använder för lässtimulerande verksamheter på folkbibliotek. Det finns olika sätt att stimulera och utveckla barns intresse för läsning, och att hjälpa dem övervinna sina negativa attityder till läsning, exempelvis genom högläsning, bilderböcker, ljudböcker och andra medier. Dessa är bra metoder när barn ska samtala om läsning i grupp. De får utbyta sina läsupplevelser och inspirera varandra. När det gäller att t.ex. delta i en teaterföreställning som bygger på en bok kan det ge barnet en djupare upplevelse, eller känsla, av en personlig relation till berättelsen. Att lyssna på ljudböcker kan också vara en bra metod för att ge alla deltagare en gemensam läsupplevelse. Kerstin Rydsjö understryker i *lässtimulerande metoder för ”läsovilliga” barn. Studier av barn- och ungdomsbibliotek*

vikten av att bibliotekarierna har en kravlös roll i förhållande till barnet för att representera en lustbetonad läsning, till skillnad från exempelvis lärare (2007, s.131).

Karlsson och Steen (2006) har i sin magisteruppsats *Lust och lärande i läsfrämjandet - Pedagogiska perspektiv på bibliotekarierollen och metoderna bokprat, boksamtal och Sommarboken* undersökt hur bibliotekarier utformar och utvecklar läsfrämjande metoder utifrån sina pedagogiska förhållningssätt i den läsfrämjande verksamheten för barn och ungdomar. Studiens resultat visar att bibliotekarierna inte varit medvetna om sin pedagogiska roll i den läsfrämjande verksamheten, men att de tycker att de spelar en viktig roll i det läsfrämjande arbetet för att utveckla läsintresse för de lässvaga och läsovilliga eleverna. Helena Jakobsson (2010) pekar i sin magisteruppsats *Vägar till skönlitteratur. En studie av den läsfrämjande verksamheten vid fem gymnasiebibliotek, dess motiv och bakomliggande ungdomssyn* på att bibliotekarier bör utforska och pröva olika former för läsfrämjande, då detta ofta har positiv betydelse för barn och elever.

2.2 Om bokcirkelverksamhet

Bokcirklar ger en kraftfull plattform för läsare att utforska och dela olika idéer och former av tänkande. Ginger Goldman (2007) har i *Facilitating a summer reading book group Program* undersökt ”sommarbokcirklar” som syftar till att öka elevers motivation till läsning, stimulera elevers läsintresse och läslust, samt förbättra elevers läsförståelse för att därmed bli mer kunniga läsare. I sådana bokcirklar har läsningen inte bara betraktats som ett uppdrag för att klara ett prov eller för att skriva på ett bra sätt, utan snarare framställts som rolig och lustfylld. Många av de deltagande eleverna kände sig avkopplade, och blev överraskade över hur snabbt tiden hade gått när de deltog i bokcirkeln.

Biblioteket har sedan länge åtagit sig att verka läsfrämjande. Immi Lundin (2004) har delat läsarnas egna erfarenheter av bokcirkeln betydelse i sin bok *Cirkelbevis – Läsecirklar på bibliotek* som nämner att bokcirkelverksamhet kommit att skapa en möjlighet för bibliotek att främja och utveckla sin litteraturförmedlande funktion. Lundin menar att bokcirklar har spelat en viktig roll för att möjliggöra stimulans till läsning för de deltagande, och kan ses som en form av läsfrämjande metod.

Erika Ljung (2006) har i sin magisteruppsats inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga området undersökt hur bibliotekarier kunnat främja läsning, och har i studien intervjuat sju bibliotekarier som arbetar med läsfrämjande. Hennes informanter

berättade att läsfrämjandet främst består i att använda olika sätt och metoder för att stimulera och väcka intresse för läsning; biblioteks läsfrämjande verksamhet riktar sig främst till barn och unga. En av informanterna tycker att betydelsen av bokcirkelverksamhet är liktydig med att få stimulera andra människors nyfikenhet eller intresse för att läsa en bok, och att väcka läslust.

I boken *Literature circles: voice and choice in book clubs and reading groups* från 2002 har Daniel Harveys forskat kring bokcirklar för elever och studenter. Han påpekar att deltagare i bokcirklar är bra på att hjälpa varandra och att de genom samtal får möjlighet till en fördjupad läsupplevelse, samt att bokcirklandet bidrar till att utveckla elevernas läsförståelse och läsförmåga.

Catherin Ross (2006) nämner i *Reading matters. Reading communitites: what makes book discussion groups so popular?* att bokcirkeln genom samtal bidrar till en djupare förståelse av boken, tillhandahåller en stödjande miljö att våga uttrycka sina tankar eller idéer, att bygga självförtroende, utbyta läsupplevelser och att jämföra egna synvinklar med andras, vilket ger en mångfald av perspektiv och åsikter (2006, s.233-234).

2.3 Barns läsvanor

Rosén skriver i *Förändringar i läsvanor bland 9- till 10- åringar* att den ökande datoranvändningen är en starkt bidragande orsak till att barn och ungdomar läser både sämre och mindre nu än förut. Barn och ungdomar läser både digitalt och traditionellt pappersbaserat, men digital läsning är vanligare än traditionell läsning. En mängd olika aktiviteter på datorn görs mer frekvent av många barn och ungdomar än läsning av traditionell media (ibid., s.127-s.133).

Läsning, läsvanor och läsundersökningar av Fredriksson och Taube (2012) ger en populärvetenskaplig översikt över hur barn, ungdomar och även vuxna läser i Sverige. Den vänder sig främst till blivande och verksamma lärare i grundskola, gymnasium och vuxenundervisning, och undersöker hur svenska elever läser jämfört med elever i andra länder. Översiktens betoning ligger på frågor om läsvanor och skolfaktorer som relaterar till barns och ungdomars läsutveckling.

Barnens tre bibliotek av Wåhlin och Asplund Carlsson (1994) handlar om hur barns läsvanor ser ut. Studien genomfördes i en mindre kommun i Västsverige och rör barn i ålder 9 till 12

år. Deras undersökning visar att flickor läser mer än pojkar (1994, s.41). Genom att undersöka vilka böcker som var populära bland barn fann de en stor variation i barnens läsning. Författarna sluter sig till att den omgivande miljön kan vara en faktor som påverkar barns läsintresse (ibid., s. 64).

Andolf-Johannesson (1997) undersöker i sin magisteruppsats läs-, biblioteks- och fritidsvanor i en mindre västsvensk kommun bland barn i 9-12-årsåldern. I undersökningen skiljer sig pojkars och flickors läsintressen åt, och visar att fler flickor än pojkar tycker om att läsa, och att fler flickor än pojkar föredrar att läsa böcker. Andolf-Johannesson nämner att bibliotekarierna bör rekommendera böcker som är lämpliga för barn i olika åldrar och av olika kön.

2.4 Barnperspektiv och barns perspektiv

Barnperspektiv innebär att ”se något från ett barns synvinkel, och här skulle man kunna hävda att inga andra än barn kan ha ett barnperspektiv, medan den vuxne alltid har ett vuxenperspektiv” säger Barbro Johansson (2010, s.24). Johansson deltog i metodutvecklingsprojektet MVG² som löpte från augusti år 2007 till augusti år 2008. Projektet handlade om att hitta nya former för läsfrämjande för att stimulera och öka barns och ungdomars läsintresse, samt att höja kvaliteten på barnbibliotekens läsfrämjande verksamhet. Johansson har sammanfattat deltagarnas uppfattning om vad som är barnbibliotekariens viktigaste uppgift i metodutvecklingsprojektet MVG (2010, s.29):

Jag tycker att barnbibliotekariens viktigaste uppgifter idag är att lyssna på barnen, se barnen och tillåta dem att vara i och använda biblioteket. Jag vill kunna sprida det i så många sammanhang som möjligt så att alla barn vet att det finns en plats, och intressanta saker för dem på biblioteket. Jag vill att de skall berätta för mig vad som skall finnas och hur det skall se ut.

Johansson tror på att lyssna på barnens röster och respektera deras perspektiv för att förstå deras inre värld och vad de verkligen känner och tycker (2010, s.29).

Halldén framhåller att det finns skillnader mellan barns perspektiv och barnperspektiv (2003, s.13). Vid barnperspektivet är fokus på ett perspektiv som ”syftar till att tillvarata barns

² MVG står för Metodutveckling Vision Grunder och är ett metodutvecklingsprojekt som pågick från oktober 2007 till augusti 2008, drevs av regionbiblioteken i Västra Götaland och Halland, Länsbibliotek Sörmland samt Svenska Barnboksinstitutet och finansierades av Statens Kulturråd samt de tre läns- och regionbiblioteken (Johansson, 2010, s.6).

villkor och verka för barns bästa eller för att studera en kultur skapad för barn” (ibid., s.14). Ett barnperspektiv kan vi som vuxna försöka utveckla genom att se tillvaron med barns ögon i olika sammanhang. Barnets perspektiv är att barnet själv kommer till tals om hur det ser på sig själv och sitt liv, anser hon (ibid., s. 13). Detta inspirerade mig till att använda barnets synvinkel och känslor som utgångspunkt för att undersöka hur barn känner inför och vad barn tycker om biblioteksverksamhet.

2.5 Tre förhållningssätt till barns läsning

Dressman (1997) visar i *Literacy in the Library: Negotiating the Spaces Between Order and Desire* hur vuxna uppmuntrar barn att förhålla sig till att läsa litteratur och besöka bibliotek och hur de påverkar barns läsning. Bibliotekarierna har olika förhållningssätt till att visa barn att biblioteket är en plats som tillgodoser deras intressen.

Rydsjö och Elfs (2007) *Kunskapsöversikt Studier av barn och ungdomsbibliotek* beskriver Aant Elzingas tanke om tre olika synsätt man som bibliotekarie kan anta när man arbetar med barns läsning. De redogör för vilka de tre synsätten är och vilka konsekvenser de olika sätten att arbeta får för verksamheten. Det finns tre förhållningssätt till läsning: det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska (2007, s.44).

Ett pragmatiskt förhållningssätt handlar om att det är viktigt att främja att barn läser och inte att lägga tyngden på att barnen förstår texten eller hur de uppfattar meningar. Det innebär att utveckla barns läsning för att förbättra andra nya kunskaper och språk (ibid.). Hedemark (2011) kallar detta förhållningssättet för den lustfyllda läsningen. Hon tycker att läsning bör byggas på frivillighet. Läsning kan ses som en mysig aktivitet som är skön och avkopplande. Det finns flera studier som visar att ett lustfyllt förhållningssätt till läsning bidrar till att öka barns läslust (Hedemark, 2011, Rydsjö & Elf, 2007, Sandin, 2004).

Ett traditionalistiskt förhållningssätt innebär att pedagoger förmedlar ett kulturarv och sprider viktiga klassiska litterära verk vidare till kommande generationer. Barnen får njuta av litteratur genom att läsa och känna på estetiska kvaliteter från olika litterära verk. Barns läsoplevelser eller känslomässiga engagemang ses inte som det viktigaste (ibid.). Med detta förhållningssätt kan läsning ses som en påtvingad aktivitet. Hedemark anser att det förhållningssättet ignorerar barns intresse och entusiasm för läsning; detta synsätt rymmer en negativ attityd till läsning (2011, s.46).

Ett emancipatoriskt förhållningssätt syftar till att utveckla barns självständiga tänkande så att de kommer att bli kritiska läsare. Det är viktigt att bibliotek erbjuder barn en plats som stimulerar och utvecklar deras intresse för läsning; att uppmuntra barnen till att uttrycka sina egna åsikter och idéer (ibid.). Dressmans studie (1997) visar att bibliotekarier vill hjälpa barn att utforska och utveckla egna intressen på biblioteket, och låta barn veta att biblioteket kan ses som en välkomnande plats. Hedemark (2011) visar i sin studie att det är viktigt att ordna lässtimulerande aktiviteter både i skola och på bibliotek så att barn får möjlighet diskutera böcker och sina upplevelser.

2.6 Läsupplevelser

Carina Fast är grundskollärare, fil.dr. i pedagogik och författare. I *Läslust i hemmet* (2015) ger hon oss en mängd förslag på hur föräldrar till barn i åldrarna 0-9 år kan stimulera sina barns intresse för läsning på ett lättsamt och lekfullt sätt. ”Även om ett barn är en skicklig läsare är samtalet viktigt”, skriver Fast (2015, s.17). Och Aidan Chambers instämmer i sin bok *Tell me. Children, reading & talk*, där han ger uttryck för att samtal ger barn möjlighet att uttrycka sig om vad de tycker, hur de känner sig, och att dela sina läsupplevelser med andra. Det kan leda dem till en ny förståelse som tidigare var otillgänglig (1993, s.21). Fast anser att om barnet tycker att boken som han eller hon har läst är intressant kan vi föreslå honom/ henne att rekommendera den boken till andra; läsningen syftar då inte bara till att utveckla barnets språk, utan också till att låta dem få en djupare läsupplevelse av den boken (2015, s.17).

Barn berättar: en studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek av Hedemark (2011) handlar om barns läsning, upplevelser och erfarenheter av berättelser. Undersökningen utgår ifrån barns egna utsagor samt undersöker hur bibliotekens verksamhet kan utveckla för att bättre tillgängliggöra berättelser för barn. Det finns en intressant idé som Hedemark nämner; genom att bjuda på fika eller godis kan vuxna uppmuntra till läsning. Barn kan känna att det blir extra mysigt med något gott att äta eller dricka när de läser. Det blir också ett bra sätt att bidra till en positiv läsupplevelse (2011, s.38).

Amira Sofie Sandin (2004) undersöker i sin magisteruppsats 9-12 åringars läsupplevelser och uppfattningar av läslust. Studien är baserad på barnens uttalanden om läsning och läsupplevelser, och syftar till att undersöka och beskriva den lustfyllda läsningen och därigenom att undersöka vilka faktorer som bidrar till barnens känslor av njutning och välbefinnande när de läser. Sandin gör skillnad på vad hon kallar läslust och villighet att läsa.

Hon skriver att läslust är när ett barn läser en bok som ger barnet en spännande och rolig upplevelse och som också ger inspiration och lust till vidare läsning. Sandin skriver (2004, s.61):

Läsoplevelsorna är beroende av, och påverkas av, samspelet mellan flera olika faktorer dels inom barnet och dels i den omgivande miljön. Bland annat kunde tids- och rumsuppfattningen förändras, läsningen kunde ha inbyggda belöningar, kunde leda till avkoppling, förändra humöret och så vidare.

Amborn och Hansson påvisar boken *Läsglädje i skolan. En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn* att "läslust var för tidigare generationer ett begrepp som innebar lusten att studera vidare" (1998, s.18). De anser att barn kan utveckla intresse för läsning på ett fritt sätt och att man kan läsa för att få tillfälle till avkoppling och förströelse. De påstår att man genom läsningen kan få en känsla av skydd och tröst (ibid., s. 5). För att kunna släppa läslusten fri bör man skapa självförtroende och goda läsvanor hos barn. För att stimulera barns läslust är det viktigt att hjälpa dem att djupare förstå och uppleva berättelser, att upptäcka hur intressant en bok kan vara.

Slutet på boken är bara början påpekar Nina Frid i kapitlet *Samtalet som en lösning* att bokcirklar bör ha som utgångspunkt att fungera läsrorienterade. Varje läsoplevelse är unik och tar avstamp i läsarens egna minnen och förförståelse och varje läsare är expert på sin egen läsoplevelse (2012, s.53).

Chambers betonar i *Böcker inom oss* tre ingredienser som speciellt viktiga i boksamtal (1993, s.18). Den första är att utbyta entusiasm. *Utbytanden av entusiasm* kan vara av två slag, gillanden och ogillanden. Ogillande innebär att läsare visar en motvilja mot de element som den inte tyckt om, eller som av någon anledning fått personen att tappa intresset för att läsa (ibid., s.19). Den andra ingrediensen är att *utbyta frågetecken* och svårigheter. Chambers konstaterar att läsare brukar ge uttryck för sitt ogillande för de delar av berättelsen som de har funnit svåra att förstå. Man försöker ofta att räta ut frågetecknet och komma med en förklaring, men "i varje text, oavsett hur enkel den är, finns alltid möjligheten till flera olika tolkningar", anser Chambers. Den tredje ingrediensen är att *utbyta kopplingar* och upptäcka mönster (1993, s.21).

3 Teoretiska utgångspunkter

För att tolka och analysera mitt insamlade empiriska material kommer jag att utgå ifrån Aidan Chambers "läsandets cirkel" som innehåller olika aspekter av läsprocessen hos barn.

3.1 Läsandets cirkel

I "läsandets cirkel" utvecklar Aidan Chambers sin syn på vuxnas roll i barnens utveckling av läsandet. Han menar att både de yttre och de inre faktorerna påverkar barnens läsutveckling. De inre faktorerna kan vara människors behov, erfarenheter, känslor och förväntningar. De yttre faktorerna är bl.a. den fysiska miljön (Chambers, 1995).

Chambers anser att huruvida vi får en positiv läsupplevelse, avgörs av våra inre förutsättningar. Det vill säga att våra förväntningar och tidigare erfarenheter påverkar vår läsaktivitet. Vi kan påverka de inre förutsättningarna genom att förändra vår yttre miljö (ibid., s. 20-21).

Chambers anser det vara centralt att vi vuxna ger barnen det stöd som de behöver. Vuxna bör vägleda barn i hur de kan välja böcker, skapa utrymme för dem att läsa och vi bör prata om det de läst och diskutera det med dem. Chambers ser inte endast läsningen som ett tidsfördriv; han vill att barnen ska utveckla sig till att bli tänkande läsare. Det ska i sin tur bidra till eftertanke och vidga deras världsbild (ibid., s. 53).

Enligt Chambers börjar all läsning med *valet* av en bok. När vi väljer en bok, kommer vi att påverkas av många faktorer. Och alla alternativ är beroende av tillgången till böcker, och på hur tillgängliga böckerna är. Hur vi väljer en bok är mycket viktigt; innehållet i boken kommer att påverka oss att vilja läsa eller att inte vilja läsa (1995, s.11-12). Våra val av böcker handlar däremot inte enbart om fysisk tillgänglighet utan även om hur böckerna presenteras för oss. Det är viktigt för oss hur och var böckerna presenteras, det kan göra att vi blir negativt eller positivt inställda till att välja en bok (ibid, s.13). Chambers påpekar att vana läsare vet hur de ska gå till väga för att upptäcka och välja ut böcker som ger dem vad de vill ha. De har erfarenhet och förmåga att hitta information på olika sätt. Barn bör få lära sig att självständigt välja en bok via en mängd olika kanaler, t.ex. från en van läsare eller en bibliotekarie som de har förtroende för (ibid, s.13).

I cirkeln är nästa steg **att läsa**. Chambers poängterar att det är rent slöseri med tid om vi aldrig läser det som vi har valt. Han anser att ”läsning innebär så mycket mer än att låta ögonen löpa över de tryckta orden för att dechiffrera dem” (1995, s.14). Att en nybörjarläsare tar upp en bok och ägnar den uppmärksamhet är ett viktigare steg på vägen mot läslust än att lyckas avkoda de tryckta orden i en bok. Chambers anser också handlingen att ta initiativet och att gå till bokhyllan för att leta efter en bok är att lyckas; att välja en bok som intresserar dig är att lyckas; att bestämma om en bok är värd mer tid att läsa är att lyckas; att ha en lugn stund för läsning är att lyckas (ibid, s.13). ”Nöjet av att läsa en bok ligger i att upptäcka de mönster som vävts in i den – mönster vad gäller handling, personer, idéer, symbolik, språk m.m.” hävdar Chambers, liksom att läsandets betydelse inte ligger i hur mycket tid man tillbringar med boken, utan i att få uppleva känslor ur boken medan man läser. Chambers anser också att läsning av en bok tar tid, men det krävs inte bara tid utan även en bra miljö som kan bidra till att förbättra effektiviteten i läsningen (ibid, s.15).

Den avslutande delen av cirkeln är **reflektion och reaktion**. Läsning av skönlitteratur påverkar oss människor på många olika sätt. Människor kommer naturligt att visa några av följande reaktioner: nöje, leda, spänning, fascination, intresse, uppskattning och lust (Chambers, 1995, s.16). Chambers nämner att det finns två typer av reaktioner som vi ska vara uppmärksamma på i arbetet med barn som utvecklas till att bli tänkande läsare. Det första är att när vi läser en bok som vi är intresserade av, vill vi uppleva den känslan igen. Det kan uttryckas som en önskan att läsa vidare. Därefter vill vi läsa övriga verk av samma författare eller läsa liknade böcker osv. Den andra typen av reaktion är att vi när vi verkligen gillar en bok, måste prata om den med andra. Vi vill dela våra upplevelser med andra, särskilt våra vänner, så att de också får uppleva vad vi just har upplevt. Samtal ger även en möjlighet till direkt respons på åsikter om boken (ibid.).

I läsandets cirkel har **vuxenstöd** den centrala rollen i att vägleda och stötta läsare under deras utveckling. I läsandets cirkel visar även de dubbelriktade pilarna att det inte är bara barnet som lär sig av den vuxne. Det är möjligt att en läsare kan övervinna alla svårigheter på vägen under sin utveckling, om de får stöd eller hjälp från en vuxen som de har förtroende för. Unga läsare är relativt mer beroende av kunniga vuxna (Chambers, 1995, s.18-19). Chambers menar att läsare görs av läsare och att stödjande vuxna bör ge barnen böcker att läsa, liksom en bibliotekarie som fyller rollen som vuxenstöd. Vuxenstöd består av att hjälpa barn att främja sin egen och andras läsning, att skapa en bra läsmiljö för dem och att inspirera till att öka deras intresse för läsning. Chambers ger också förslag till bibliotekspersonal för att barn ska

våga att uttrycka sina åsikter snarare än att försöka tillmötesgå vad den vuxne förväntar sig för svar.

Chambers (1995) anser att den vuxnes roll ska ses som ett stöd i barnets val av litteratur, inte som den som gör valet. Såsom framgår visas det att Chambers inte bara fokuserar på den vuxnes makt över barnens läsning; han anser att barn bör involveras i val av böcker, att de får bestämma vad de vill läsa och att de bör ha lika stor rätt som vuxna att få uttrycka sina egna tankar och åsikter. Jag har lagt särskild vikt vid Chambers tredje bok *Böcker omkring oss: om läsmiljö* eftersom det är den bok som främst ligger till grund för min förståelse av teorin om läsandets cirkel. I den boken beskriver Chambers de olika aspekterna av cirkeln. Angående de teoretiska utgångspunkterna som ska fungera som ett analysverktyg anser jag att Chambers modell för bokcirkeln är lämplig för min studie, som syftar till att ta reda på barns upplevelser. Eftersom Chambers tankegångar framförallt bygger på en teori om barns läsning och barns läsupplevelser tycker jag att den passar min undersökning väl. Ur fyra olika aspekter av ***att välja, att läsa, reaktion och respons samt vuxenstöd*** analyserar jag mitt empiriska material för att se vilken betydelse bokcirkelverksamhet har för barn.

4 Metod

I följande kapitel redogör jag för de metoder jag har valt och varför jag tycker att dessa metoder är lämpliga att använda i min studie. Jag kommer sedan att presentera urvalsprocessen och berätta om hur undersökningen gick tillväga. Avslutningsvis avhandlas de etiska aspekter till vilka jag behövt förhålla mig.

4.1 Val av materialinsamlingsmetod

För att få en inblick i hur biblioteks bokcirkelverksamhet gick till och hur barn i åldern 9–12 år upplever den läsfrämjande bokcirkelverksamheten, valde jag att använda mig av kvalitativ metoder i både observation och intervju.

Enligt Wildemuth (2009) gör observationer det möjligt att samla in information om händelser, och det primära syftet med observationen är att ta reda på vad man gör. Wildemuth påpekar också att det finns tillfällen när du behöver ”se det själv” för att kunna förstå vad som händer. Jag valde att observera barnen vid bokcirkeln för att se hur det gick till, vad barnen gjorde, samt deras kroppsspråk och känslouttryck, för att få en fullständig bild av händelserna. Nackdelen med denna metod är att barn har ett oberäkneligt beteende, vilket inte alltid är lätt att fånga och följa (ibid., s.192). Medan jag iakttog vad som hände använde jag ett enkelt observationsschema för (bilaga 4) att registrera de nödvändiga uppgifterna och göra anteckningar om vad som kunde tänkas vara av vikt för min undersökning (ibid., s.191). Man kan observera med hjälp av videoinspelningar för att kunna samla in mer data, skriver Wildemuth (2009), men när jag hade fått tillåtelse till att observera på bokcirkeln valde jag att inte använda videoinspelning i min undersökning, eftersom jag var rädd att barnen då skulle kunna känna sig nervösa eller onaturliga under aktiviteten.

Studien har även genomförts med hjälp av två fokusgruppsintervjuer. Enligt Bryman (2011) innebär fokusgruppmetoden att man intervjuar flera personer samtidigt om en viss frågeställning eller ett visst tema. Det ger möjligt för forskaren att bygga upp en förståelse för varför människor tycker som de gör, och kan även bidra till att barnen känner sig trygga och bättre vågar uttrycka sina åsikter i en grupp. Data har samlats in genom fokusgruppsintervjuer med sex barn från två bokcirklar för att kunna få mer data än om jag skulle intervjua enskilda barn. Enligt Wildemuth (2009) är en av de centrala fördelarna med fokusgrupper att deltagarna kan jämföra sina åsikter med andra i gruppen. Under denna process kommer de

uttrycka sina olika uppfattningar men kommer också överens med andras åsikter. Syftet med fokusgruppsintervjuer är dock inte att gruppen ska nå eller ha en gemensam standpunkt, utan att tyngdpunkten bör läggas på att utbyta upplevelser och tankar, vilket i min studie är en effekt som gav mig rikare data som gynnar min undersökning (2009, s.242). ”En stor fördel med fokusgrupp är att den bygger på dialog och delaktighet och att det går snabbt att sammanställa resultaten och redovisa dem” (Svenska kommunförbundet, 1999). Nackdelarna med fokusgruppsintervjun är det kan vara mer komplicerat och tidsödande att transkribera fokusgruppsintervjuer än enskilda intervjuer. Deltagarna kan prata i munnen på varandra, vilket ibland kan göra det svårt att urskilja eller identifiera vem som sagt vad. Det är inte heller lätt att organisera fokusgrupper. Jag valde att skriva ner vad som jag tyckte var intressant och för undersökningen viktig information snarare än att transkribera allt ljudmaterial. Under genomförandeprocessen har jag också märkt att det särskilt för barn tycks vara svårt att få samtliga att komma på den avtalade tiden (Bryman, 2011).

Det insamlade observations- och intervjumaterialet har jag analyserat och diskuterat med hjälp av de teorier och den tidigare forskning som jag nämnt i föregående kapitel. Jag beskriver nedan vilka urval jag gjort i min undersökning.

4.2 Urvalsprocess

Den barngrupp jag valde att intervjua valdes utifrån en urvalsram av barn som fanns tillgängliga. I undersökningen valde jag också att avgränsa urvalet av informanter till barn i 9-12-årsåldern. Jag valde barn i denna ålder för att de flesta kan läsa väl. De spenderar inte heller alltför mycket tid och ansträngning på att dechiffrera texten, då de har en viss erfarenhet av berättelser och läsande (Wåhlin & Asplund Karlsson, 1994, s.23). Eftersom min undersökning handlar om barns perspektiv och upplevelser, genomförde jag inte någon intervju med någon bibliotekarie, eftersom denne ändå inte kunnat svara på de frågor som jag var intresserad av att undersöka.

För att genomföra intervjuer behövs informanter. För att hitta sådana valde jag att först söka på olika biblioteks hemsidor för att ta reda på om de erbjöd bokcirkelverksamhet. Jag skickade brev (se bilaga1) till olika bibliotekschefer/ biblioteksansvariga och presenterade syftet med min undersökning och mitt tänkta tillvägagångssätt. Jag stod inför två svårigheter när jag skulle genomföra min undersökning. När jag skickade ut mina brev visade det sig vara helt fel tid på året. Vårens bokcirklar var nästan slut och sommarbokcirkelarna hade inte börjat.

Det fanns alltså, i princip, inga bokcirkclar att genomföra min undersökning på. Mitt andra problem var att det för barnen var fritt och frivilligt att välja om de ville komma på bokcirkelträffarna, och de behöver vanligtvis inte anmäla sig, så bibliotekarierna hade svårt att avgöra hur många barn som skulle komma att delta i aktiviteterna. Det betydde att jag inte kunde veta hur många barn som skulle komma och vilket urval jag hade att tillgå vid val av informanter. En konsekvens av denna osäkerhet kring urvalet ledde till obalanser i könsfördelningen, men jag fick hjälp av bibliotekarierna som försökte att kontakta barnens föräldrar innan bokcirkeln.

Jag fick svar från två bibliotek, bibliotek A och bibliotek B. Jag kunde besöka en bokcirkelträff vid den sista bokcirkelverksamheten under våren på bibliotek A. Men bibliotekarien (anställd på bibliotek A) berättade att barnen bara träffades en gång i månaden och att detta var sista tillfället under våren. Tyvärr blev detta ett stort hinder för mig gällande att kunna samla in tillräckligt med material. Då bestämde jag mig för att besöka två bokcirkclar för att kunna samla in mer material (data) till min studie. Bibliotek B planerade att genomföra Sommarboken under sommaren; det gav mig en chans att besöka ytterligare en bokcirkel. Efter att jag fått klartecken från biblioteksansvarigt tog jag kontakt med bibliotekarierna som arbetade med bokcirkelarna för barn och ungdomar, och som även var bokcirkelledare. Jag bokade in personliga möten för att berätta mer om min undersökning. Då kunde jag undersöka vilka av cirkelgrupperna som kunna vara aktuella för min undersökning, för att sedan ta vidare kontakt med dem.

4.3 Genomförande

Jag har genomfört två observationer och två fokusgruppintervjuer. Först gjorde jag en fokusgruppintervju med fyra barn och sedan en andra fokusgruppsintervju med två barn. Innan undersökningen genomfördes träffade jag bibliotekarier för att berätta mer om mitt forskningsämne och förbereda dem inför hur undersökningen skulle gå till. Bibliotekarie anställd på bibliotek A hjälpte mig att skicka brev som jag skrev till berörda barns målsmän via mail för att få deras tillstånd (se bilaga 2). Jag fick åtta vårdnadshavares samtycke att låta sina barn delta i min undersökning. När det gäller biblioteket B det skulle komma att vara en hel del nya barn som skulle delta i Sommarboken och de behövde inte anmäla sig i förväg, samt bibliotekarie hade inte personuppgifter på barnen, så de kunde inte kontakta barnens målsman heller. Sommarboken genomfördes dock varje torsdag under sommaren, vilket gav mig flera möjligheter att besöka verksamheten och distribuera blanketter till barnen.

Jag besökte två bokcirkelträffar. Innan bokcirkeln började, sa jag ”hej” till alla deltagare. Jag kände mig så varmt välkommen till den två bokcirkelna. Först presenterade jag mig och berättade varför jag var här samt syftet med min studie. Enligt Johansson och Karlsson (2013) är fördelen med observation att observatören inte tar för mycket uppmärksamhet. För att låta barnen vara i sitt mest naturliga tillstånd valde jag att inte delta i bokcirkeln. Jag satt i ett hörn och observerade så att det inte kändes onaturligt och nervöst för barnen och därför kunde jag iaktta och anteckna hur bokcirkeln går till och vad de gjorde eller pratade om. Jag valde också att använda ett enkelt schema för observationerna. Fem minuter före bokcirkelns slut delade jag ut informationsbrev till deltagarna och bad dem att ta med det hem till sina föräldrar. När de besökte nästa bokcirkel kunde de ta med sig blanketterna tillbaka. I brevet till bokcirkeldeltagarna och deras föräldrar hade jag satt upp tid för intervju och angett mina kontaktuppgifter samt angivit hur föräldrarna kunde kontakta mig om det var något de undrar över. Jag använde ljudinspelare vid intervjuerna för att lättare kunna fånga och lyssna på information. På grund av att det var för sent när bokcirkeln var slut, bestämde jag att observation och intervju skulle inte gå att genomföra på samma dag.

Innan intervjun genomfördes gjordes en provintervju med två barn i grupp. Provintervjun genomfördes för att testa intervjufrågor innan undersökningstillfället (se bilaga 3). Syftet med detta var att kontrollera frågorna och möjliggöra förändringar innan undersökningstillfället och jag kunde också klargöra frågorna om barnen uppfattade någon del som svår att förstå.

Eftersom jag valde att intervjua barn i åldern 9-12 år som deltog i bokcirkeln, blev det viktigt att planera tid och plats för intervjuerna. Platsen skulle vara lugn och ostörd och intervjupersoner skulle vara bekanta med varandra (Johansson & Karlsson, 2013, s. 33), så intervjuerna ägde rum avskilt på respektive bibliotek. Barnen och jag hade träffats under bokcirkeln förut, så vi kände varandra. Intervjuerna var cirka 45 minuter långa. Jag förberedde några frukter, drycker och kakor för deltagare, så de blev inte hungriga. Inspelningarna av intervju med bandspelare och transkriberingarna skulle jag använda i min analys av barnens berättelser om sina läsupplevelser och sina tankar.

Observationer i två bokcirkel fungerade bra och det var ett bra sätt att se hur bokcirkel gick till och för att få kunskaper om bokcirkelns upplägg inför intervjuerna. Under observationen av bokcirkeln kastade barnen ibland en blick på mig eller log mot mig. När bokcirkelledaren delade ut papper, hjälpte jag till att skicka dem vidare. Jag tror att det var bra att skapa en liten kontaktyta mellan mig och barnen vid bokcirkelna, vilket underlättade senare när

intervjuerna genomfördes. Från de två bokcirkel jag besökte fanns åtta deltagare som var villiga att delta i intervju med sina målsmäns tillstånd. Men på utsatt tid för intervjun dök två deltagare från bokcirkel B inte upp. Så jag valde då att inte boka om någon ny intervju eftersom jag tyckte att jag hade tillräckligt med material.

4.4 Etiska principer och anonymisering

Enligt Bryman (2011) handlar grundläggande etiska frågor i forskning om ”rör frivillighet, integritet konfidentialitet och anonymitet för de personer som är direkt inblandade i forskningen.” (Bryman, 2011, s.131). Frivilligheten är särskilt viktig när det gäller barn. För att barnen är minderåriga, var jag tvungen att få målsmans/förälders tillstånd att genomföra observation och intervju.

Alla bokcirkeldeltagarna kommer att vara anonyma i min undersökning. Barnen fick själva välja pseudonymer och inga personliga uppgifter sprids till obehöriga. All information som de hade gett mig var helt konfidentiell (Johannsson och Karlsson, 2013, s.24). Innan intervjun genomfördes hade jag klargjort för mina informanter att de skulle vara helt konfidentiella. Det var viktigt för mig att både barn och deras föräldrar skulle känna sig trygga och veta vad som skulle hända med det färdiga materialet. Därför upprättade jag ett brev att skicka till barnens föräldrar (se bilaga 2) och jag lämnade min kontaktinformation, telefonnummer och mailadress för att kunna besvara frågor som kanske uppstår.

5 Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att presentera mitt empiriska material och genomföra en analys. Jag har kombinerat resultat och analys för att undvika upprepning. De empiriska materialet utgörs av de transkriberade intervjuerna och observationerna. Jag kommer att fokusera på vad barnen säger och vad detta betyder; och att analysera mitt empiriska material utifrån Chambers läsandets cirkel.

Analysen av materialet är indelat i fyra avsnitt, utifrån de olika faktorerna i det analytiska verktyget (se kapitel 3). I det första avsnittet presenterar jag resultat som kopplar till hur barnen väljer böcker. Därefter går jag igenom barns berättelser om läsvanor och hur bokcirkeln bidrar till att utveckla deras läsning. Sedan följer ett avsnitt där jag kommer att diskutera hur bokcirkeln är en del av barnens reaktion och respons. Efter detta diskuterar jag hur bokcirkelledarens roll ser ut ur barnens perspektiv.

Här kommer jag först presentera mina informanter som är deltagarna i bokcirkeln. Bokcirkelledare har jag inte intervjuat utan endast samtalat med för att få information om hur en bokcirkel går till.

David är 12 år och är med i bokcirkel A.

Lucas är också 12 år och är med i bokcirkel A.

Molly är 11 år och är med i bokcirkel A.

Otto är 9 år och är med i bokcirkel A.

Sara är bibliotekarien som leder bokcirkelträffarna. Hon har arbetat med bokcirkelverksamhet i många år vid bibliotek A.

Eva är 10 år och är med i bokcirkel B.

Peter är 9 år och är med i bokcirkel B.

Susanne och Hanna leder tillsammans bokcirkel B. Både två är bibliotekarier som arbetar med barnverksamhet vid bibliotek B.

Bokcirkel A arrangeras i biblioteket på första våningen vid barnavdelningen. Rummet för bokcirkeln är omgiven av bokhyllor. På hyllorna finns det många olika typer av barnböcker

och hyllorna har olika bilder för att skilja olika typer av böcker, vilket underlättar för barnen att hitta. Det finns också en speciell bokhylla där man placerar populära böcker, nya böcker och boktips för barn. I rummet stod några röda skolstolar runt ett cirkulärt vitt bord. Väggen är målad med varma färgtoner, som ger en lugn och mysig miljö.

Bibliotek B hade planerat barnens bokcirkelverksamhet under sommaren, vilket kallas Sommarboken. Bokcirkel B arrangeras i ett vackert inrett rum. Det finns ett stort rött parasoll och en solstol att ligga i ett hörn av rummet. Den blå väggfärgen i rummet ser snygg ut och i ett rep hänger olika bokomslag på väggen. Bokcirkelledare Susanne förklarar för mig att bokcirkelledarna hjälper deltagare att skanna favoritböckernas bokomslag sedan får de hänga dessa i repet. Det kan också ses som ett bra sätt för barn att rekommendera böcker till varandra, säger Hanna.

5.1 Att välja

Barnkonventionens perspektiv innebär att barn ses som aktörer i samhället och som kompetenta att delta i och ta ansvar för angelägenheter som rör dem själva. Bibliotek bör på olika sätt planera för barns delaktighet. Rydsjö nämner i *Studie av barn- och ungdomsbibliotek – En kunskapsöversikt* att ”barn och unga är bra på att representera andra barn och att ta medansvar för beslut och genomförande” (2007, s. 135.). Chambers (1995) har också påpekat att barn bör få delta i biblioteksverksamhet. I *Böcker inom oss – om boksamtal* visar han också att elever kan ge förslag och få bestämma vilka böcker som ska köpas in till folkbiblioteket.

Mina informanter delar med sig av sina åsikter, hur de upptäcker och väljer böcker som de vill läsa. Enligt deras utsagor tycker de att en viktig betydelse av bokcirkeln är att deltagarna får boktips och information om nya böcker. Bokcirkeln ger ett viktigt stöd i den del av läsandets cirkel som Chambers kallar att välja. Varje vecka har de en träff och vid varje träff ger bokcirkelledare några boktips. Flera informanter tycker att de är nöjda med att få boktips från biblioteket och brukar välja böcker som bibliotekarien har introducerat. Det är också viktigt att deltagarna får möjlighet att medverka i diskussioner om valet av bok under en bokcirkel. Informanterna i bokcirkel A ger uttryck för att de ska tipsa bibliotekarien om de har hört om någon ny bok de gärna vill läsa.

Otto: Jag gillar mycket Harry Potter, det kommer ny bok som Harry Potter and the cursed child ... Jag hoppas att biblioteket kan köpa in den så snart som möjligt och det har jag sagt till bibliotekarien tidigare.

David: Jag med. Jag vill också läsa. Jag har frågat bibliotekarien också flera gånger, de sa att den kommer snart, spännande!

Bokcirklar ger också en plattform för informationsutbyte. Enligt utsagor från informanterna accepterar de andra deltagares tips. Rekommendationer från de andra deltagarna kommer också att påverka dem att välja olika typer av böcker. Alla informanter i Bokcirkel A uppger att de fick några bra tips från andra deltagare. Molly säger att tidigare har hon aldrig läst deckare för att hon kände att det var läskigt och hon blev rädd att läsa, men hon hade hört om en bok som kallad *Afrodite och döden* från en annan flicka i bokcirkeln och läst med henne. Hon tycker att den var jättespännande, och sedan läste hon fler deckare. Otto uttrycker att han inte tycker om att läsa böcker om kärlek och vänskap men nu läser han det också även om det inte är ofta. Både bokcirkel A:s och bokcirkel B:s informanter tror att efter deltagandet i bokcirklar har antalet besök på biblioteket ökat och det har breddat deras urval av bok. De börjar att välja någon typ som de inte har läst innan eller tror att de inte gillar att läsa. De blir mer aktiva att söka och välja böcker som de vill läsa på biblioteket.

Betydelsen av deltagandet i bokcirkel är att de inte bara lär sig att välja böcker, utan att det också bidrar till att deltagare bli mer skickliga på att använda biblioteket. Lucas säger att han brukar söka böcker själv, han kan använda bibliotekets dator till för att söka böcker. Fem av de sex informanterna uppger att de ofta använder bibliotekets dator att söka böcker och de bekantar sig också med hyllorna på biblioteket.

5.2 Att läsa

Hedemark påpekar att lässtimulerande arbete har en viss betydelse för barn både i skola och på bibliotek, det kommer att göra det möjligt att barn läser mer (2011, s.46). Hon anser att ”biblioteken bör utveckla lässtimulerande verksamheter som är anpassade efter barns olika förhållningssätt till läsning” (2011, s.51). Hennes studie visar att när barnen talar om bokklubbar och bokprat säger de att de känner ökat intresse för läsning när de deltagit i sådana aktiviteter (2011, s.46). Alla informanter som intervjuades i min studie har gett uttryck för att det är frivillig att delta i bokcirklar och de tycker att det är bra att vara med i bokcirklar. Fyra av de sex informanterna tror att de har läst fler böcker än tidigare. Petter i bokcirkel B

tycker att det är intressant att delta i bokcirkel. Han säger att han gillar mycket att spela fotboll och att läsa böcker som relaterar till fotboll, och han har han fått flera boktips om fotboll under bokcirkeln.

Det finns en viss skillnad mellan könen vid bokvalet. Medan pojkar gillar att läsa t.ex. sportböcker med bilder, tycker flickor om att läsa böcker med mycket text (Rosén, 2012).

Lucas: Jag gillar äventyr och spännande fantasiböcker och ... böcker om fotboll.

David: Jag med... Jag tycker också mycket om roliga böcker!

Molly: Jag tycker om att läsa ... roliga, spännande böcker... men tycker nog inte om ifall boken har många bilder eller färgglatt innehåll.

Alla informanter, både flickor och pojkar, har ett stort behov av böcker som är roliga och spännande. Jag har också märkt en annan sak som Hedemark (2011) säger i *Barn berättar*, att flera flickor inte uppskattar barnsliga böcker med för mycket bilder. Molly från bokcirkel A har samma uppfattning. Hon tycker att när böcker har mycket bilder kan hon läsa ut dem snabbt, hon tycker om att läsa böcker med mycket text, då kan hon läsa lite längre. Eva från bokcirkel B gillar att läsa en längre text, särskilt deckare. Men det framkommer också olika åsikter:

David: det är jättekul med böcker med flera bilder... jag gillar att rita och har alltid gillat att titta på bilder i bilderböcker... men jag menar inte att jag föredrar bara att läsa lättlästa böcker eller böcker med bilder...

Alla informanter uttrycker också att det är trevligt att delta i bokcirkel. Betydelsen av deltagandet i bokcirkeln kan vara allt det är väldigt avslappnade. Enligt informanternas utsagor bidrar bokcirkeln till att de utvecklar sin läsning. I bokcirkeln kommer ibland bokcirkelledaren att ordna några uppgifter åt deltagare för att väcka läslust, nyfikenhet och upptäckarglädje. I bokcirkel A ger bokcirkelledaren Sara en uppgift till deltagarna. De ska göra en lista på frågor som de funderar på i samband med den bok de läst. Syftet med den här uppgiften är att deltagarna får en fördjupad förståelse av boken tillsammans. Alla deltagare har möjlighet att ställa frågor om sådant de inte tycker är lätt att förstå. I bokcirkel B arrangeras skrivworkshop, där får deltagare inspiration och tips för att komma igång med eget skrivande. Det kommer även vara möjligt att få sina texter tryckta i en tidning som alla gör ihop. När jag frågar informanterna vad de tänker om dessa uppgifter, svarar de:

Otto: Ja, jag tycker om att delta i bokcirkel... ibland kommer det någon uppgift men det är inte så som läxa eller uppdrag... Jag känner mig väldigt avslappnad i bokcirkeln... Jo, jag har lärt mig mycket från bokcirkeln. Jag har nog bra fantasi, men det är ganska jobbigt för mig att skriva Jag gillar att rita. Under bokcirkeln får jag rita på papper först vad jag har tänkt och sedan kan jag beskriva mina målningar. Jag tycker att det är nog ett bra sätt att utveckla förmågan i skriftlig.

Lucas: Ibland tittar vi även på ett kort videoklipp och sedan pratar vi om videoklippen, det är inte alltid skriftliga uppgifter... Jag hoppas vi kan använda Ipad vid något tillfälle och bokcirkelledaren kan introducera några läsprogram eller appar att kunna ladda ner till Ipad.

Eva: Jag tycker att det är bra att delta i bokcirkeln ... Uppgiften är inte så svår och det är bra att vi kan göra den tillsammans... men inte bara vi, bibliotekarien gör den tillsammans med oss också. Hon berättar också vad hon har skrivit...

Petter: Jag tycker att det är bra att uppgifterna i bokcirkeln inte är obligatoriska ... Jag tycker inte om att skriva någonting... det går bra att tala istället för att skriva...

Både bokcirkel A och bokcirkel B fungera bra och har en mysig och trevlig atmosfär. Deltagarna känner sig inte pressade när de får en uppgift, och David gnolar en låt under bokcirkeln. Jag ser att det i bokcirkel A och bokcirkel B erbjuder en avkopplande och trevlig miljö för barn. Det är viktigt att skapa en avslappnad miljö som bidrar till att höja deltagarnas intresse för läsning, och därigenom göra det möjligt att förbättra läsförståelse och läsförmåga. Läsningen kan ses som en mysig aktivitet som också är skön och avkopplande.

5.3 Reaktion och respons

Det är viktigt att uppmuntra barnen att tala om boken de har läst och att dela sina läsoplevelser med andra (Chambers, 1993). I bokcirkel A ska deltagarna diskutera *Nikkis dagbok* som alla har läst. Alla deltagare får fritt tala om sin *läsupplevelse*. Först pratar Lucas, han säger att han har läst den boken flera gånger, så då är han väl förtrogen med berättelsen och visar med åtföljande gester att han tycker att det är en bra bok. David och Otto har lagt till sina egna idéer och åsikter och de tror att boken är intressant att läsa. Lucas håller med och gör high-five med dem. Pojkarna pratar och skrattar. Det är vad Chambers tar upp om att *utbyta entusiasm* i samtalet (1993, s.19). Molly uttalar sig att de brukar diskutera om vad boken handlar om i bokcirkeln och varför man ska läsa samt att diskutera vad som är bra och

vad som är dåligt. Lucas tycker att det är kul att möta andra som har läst samma bok och att det vid bokcirkeln erbjuds frukter eller kakor som de får äta detta medan de diskuterar boken.

När jag observerat de två bokcirkelarna har jag funnit att när deltagare diskuterar en bok, brukar de prata om liknande böcker eller böcker av samma författare, och att bokcirkelledaren rekommenderar andra relevanta böcker till dem också. Deltagare kopplar till sina egna liv eller upplevelser när de pratar om boken. Det är som Chambers nämnt att *utbyta kopplingar* om boken. Man kommer att jämföra boken med andra böcker eller att jämföra med något i sitt eget liv.

Som jag nämnt ovan i min studie föregående avsnitt 5.2, ger bokcirkelledaren i bokcirkel A en uppgift till deltagarna. De skulle skriva ner frågor till böcker som de tyckte var svårt att förstå. Deltagarna får lösa sina frågor genom att diskutera med andra, detta är vad Chambers kallar *utbyta frågetecken* och det visar sig också att i deltagandet i bokcirkeln har det haft stor betydelse att diskutera samma bok. På grund av tidsbrist, får träffarna inte hålla på längre än en timme vid varje tillfälle, så det blir ganska kort om tid för diskussion, men enligt informanternas utsagor känner flera av informanter sig nöjda efter en bokcirkel.

Otto: Det var kul och roligt att höra andras åsikter om böcker!

Luckas: Ja, jag med. Vi läser alla samma bok, diskuterar och hjälper varandra, tillsammans kan vi hitta lösningar på frågan.

David: Jag tycker nog att det är roligt när vi läser och pratar om samma bok...

Molly: Jag tycker att det var trevligt att träffa någon annan och prata med varandra.

En viktig betydelse som bokcirkeln uppfyller är att deltagarna får berätta om sina läsoplevelser och diskutera med andra deltagare. Alla informanterna tycker att det är intressant och roligt att berätta om vad de läst och de vill gärna dela läsoplevelser med andra. Flera informanter uttalar att när de läser en bra bok vill de också rekommendera till andra. Det är möjligt att påverka andra i deras val av böcker. Bokcirkel skapar förutsättningar för att göra läsningen till en social aktivitet som stärker intresset för deltagares läsning. Deltagande i bokcirkel syftar inte bara till att läsa samma bok, utan det är också viktigt att deltagare genom att diskutera, utbyter känslor och upplevelser, och därigenom fördjupar sin förståelse av boken. Det kan ses som ett emancipatoriskt förhållningssätt för att utveckla barns kommunikativa förmåga och kritiska tänkande.

5.4 Vuxenstöd

Bokcirkel A genomförs i ett bekvämt och mysigt rum. Bokcirkelledaren har också förberett frukt, kakor och saft för deltagarna. Bokcirkelledaren Sara säger till mig att under bokcirkeln brukar hon inte stänga dörren, deltagare får fritt tillträde till bokcirkeln för att kunna upprätthålla öppenheten i verksamheten och att skapa en avkopplande miljö. Först berättar bokcirkelledaren lite om arrangemanget med bokcirkelverksamhet under sommaren. Hon frågar deltagarna vad de ska göra under sommarlovet och hon uppmuntrar dem också att uttrycka sina åsikter eller idéer om sommarens bokcirkel. Otto undrar om det finns möjlighet att spela upp filmer på bokcirkel och Lucas är också intresserad av filmer och han vill också titta på filmer under bokcirkeln. David säger att det vore bra att kunna introducera böcker som relaterar till fotboll eller sommarsporter. Här visar det sig att bokcirkelledaren fungerar som vuxenstöd genom att uppmuntra deltagarna att vara delaktiga i bokcirkelverksamheten och de får uttrycka sina åsikter och idéer och därigenom att förbättra bokcirkeln så att den blir mer lämplig för denna åldersgrupp.

Jag märker att bokcirkelledaren spelar stor roll vid de två bokcirkelarna. Utöver att de introducerar och vägleder barnen till att välja olika typer av böcker, skapar de också bra stämning under cirkelarna, de mobiliserar deltagarnas passion och entusiasm samt uppmuntrar dem att uttrycka sina egna tankar och åsikter. Alla informanter uttrycker att de upplever sig lyckliga och avslappnade i bokcirkeln. Molly från bokcirkel A säger att hon kommer att delta i sommarens bokcirkel och hon ska också uppmuntra sina kompisar att besöka sommarens bokcirkel. David och Otto tycker att de är nöjda med boktips från bokcirkeln. I bokcirkel B har deltagarna fått en skriftlig uppgift som de gör tillsammans med bokcirkelledaren. Bokcirkelledarens uppgift är inte att övervaka att deltagarna slutför uppgiften, utan de har istället valt att göra den tillsammans med barnen. Detta möjliggör ett närmare förhållande mellan deltagare och bokcirkelledare.

Goda relationer handlar en hel del om god kommunikation. Jag upplever att de två bokcirkelledarna kan kommunicera väl med deltagare. Det är viktigt att respektera deltagarens tänkande och åsikter, som Johansson i *Barnbibliotekariers och forskares barnperspektiv* hävdar, att barn har rättigheter som yttrandefrihet och tankefrihet, vilket gör att vi bör sträva efter att erkänna och respektera varje individs unika perspektiv (2010, s.26).

6 Slutdiskussion

I detta kapitel för jag en diskussion utifrån de frågeställningar som är utgångspunkten för arbetet. I det första avsnittet kommer jag att besvara vilka betydelser bokcirkelverksamhet har för barn utifrån de fyra faktorerna: att välja, att läsa, reaktion/respons och vuxenstöd och hur barn upplever den pågående bokcirkeln, genom att tolka analysresultatet och att koppla det till den litteratur som presenterats i litteraturgenomgången. I det andra avsnittet tolkar jag barnens utsagor om vad de har förväntat sig av bokcirklar.

6.1 Upplevelse och betydelse

Här kommer jag att gå igenom fyra aspekter för att sammanfatta ovanstående analysresultat (kapitel 5) och diskutera hur barn upplever deltagande i bokcirklar och vilka betydelser bokcirklar har för dem.

6.1.1 Trevlig läsning!

Enligt Chambers (1995) är valet av bok det första steget för läsningen. Han anser att ” innan vi kan läsa en bok måste vi välja en bok att läsa [...] vad vi läser och vem som väljer åt oss har betydelse.” I ovanstående slutsats visas att medan flickor föredrar att välja böcker med mycket text, så gillar pojkar sportböcker och bilderböcker. Jag tycker att oavsett om barn väljer böcker med många bilder eller mycket text så är det viktigaste att valet speglar barnens intresse så att de sporras till att utveckla läslust. Om barn är passionerat intresserade av att läsa, kan detta ses som en positiv inställning till läsning och det är viktigt att respektera deras intresse och val av böcker. Syftet med läsfrämjande aktiviteter är att väcka och stimulera barnets intresse eller lust för läsning. I bokcirkelverksamhet strävar bokcirkelledare efter att stimulera deltagares entusiasm och intresse för läsning. Dessutom arrangerar de olika aktiviteter eller ger uppgifter där de också uppmärksammat att använda olika förhållningssätt till barns läsning. Deltagare får frihet att välja vad de ska läsa, såsom Sandin anser ”när läsning blir en plikt kan detta helt eller delvis förstöra nöjet. Friheten att välja bok gör också att läsaren blir mer öppen och positivt inställd till läsningen” (Chambers, 2004, s.18). De flesta informanter uttrycker att det är trevligt att delta i en bokcirkel och de är nöjda med boktips från bokcirkelledare. Jag anser att vi inte ska överbetona vikten av läsning, vi bör skapa mer fritt utrymme för barn. Låt barn känna frihet och upplevelsen av rolig och trevlig läsning.

6.1.2 Samtalets betydelse

Samtalet har en stor betydelse för barns läsutveckling, anser Chambers. Han menar att samtal ger barnen möjlighet att ge uttryck för sina läsupplevelser och känslor. När bokcirkelledare engagerar barnen i samtal kring böckers innehåll förbättras läsförståelsen och det hjälper de i gruppen som kanske inte förstår (Chambers, 1995; Harvey, 2002). Alla deltagare får fritt tala om sina läsupplevelser under bokcirkelarna. Mina informanter upplever att det är kul att möta andra som har läst samma bok genom att diskutera, utbyta känslor och att fördjupa sin förståelse av boken. Jag tycker också att genom att diskutera och utbyta frågetecken får barn förklara eller lösa frågorna tillsammans och därigenom möjliggörs en förstärkning och fördjupning av barns läsförståelse. En bokcirkelverksamhet bör engagera och innehålla samtal som tillåter att frågor ställs och där både läsarna och lyssnarna får dela de kopplingar de gör. Jag håller med Stanovich (1986) som menar att ”göra läsningen till en social aktivitet stärker intresset och engagemanget för läsning [...] Hög motivation leder till mer läsning vilket i sin tur leder till förbättrad läsning”.

6.1.3 Läsningen blir allt mer en social aktivitet idag

Alla informanter jag intervjuat tycker att det känns kul att träffa andra och att diskutera böcker tillsammans i en bokcirkel. Enligt deras utsagor upplever de att bokcirkel är mycket bättre än vad de har förväntat sig. I min undersökning ställer jag mig frågan, vad är det i en bokcirkel som gör att barnen upplever det som bra att delta? Jag anser att en mycket viktig orsak till det är att det har skapats en inbjudande miljö för en trevlig bokcirkel i avslappnad atmosfär, där barns röster hörs och åsikter respekteras, där deras behov och känslor tas på allvar, liksom de vuxnas.

Bokcirkelverksamhet kan ses som en metod för att utveckla läsfrämjande verksamhet för barn och att stimulera eller väcka lust till läsning (Ginger Goldman, 2007) men det kan också vara en social plattform för barn att få träffa varandra, att dela läsupplevelser och att våga tala obehindrat inför grupper. Även om vi har läst samma bok tycker vi olika.

Utifrån informanternas utsagor visar det sig att de är nöjda med bokcirkeln där de kan umgås, fika och prata böcker ihop med andra deltagare. Lucas uttrycker att han tycker om att läsa ensam på en lugnare plats, men han är villig att dela sina upplevelser och känslor med andra i en bokcirkel. Molly säger att hon tycker om att läsa deckare med andra deltagare, men hon tycker att det är mer intressant än att läsa själv. David tycker att det är kul att delta i

bokcirklar för att han kan hitta nya vänner att läsa tillsammans med. Jag tror att om barn vill komma igång med sin läsning, kan det vara ett bra sätt att vara med i en bokcirkel. Genom att ta del av boktips från andra deltagare, kan barn upptäcka sådant som de annars inte hittar till. Genom deltagandet i bokcirklar får barn diskutera böcker tillsammans och utbyta åsikter eller upplevelser, vilket gör det möjligt för barnen att få en djupare läsoplevelse och en ökad förståelse för det de läst (Chambers, 1993; Amborn & Hansson, 1998; Frid, 2012). Då blir boken ett sätt att komma närmare både sig själv och andra människor, anser jag.

6.1.4 Bokcirkelledarnas betydelse

Bibliotekarien klarar balansen mellan rollerna, som förmedlare och inspiratör (Eriksson och Magnusson, 2006). Vuxenstöd i bokcirklar spelar en stor roll för att introducera och vägleda när man ger boktips. Alla mina informanter tycker att de får bra boktips från bokcirkelledaren och de läser mycket fler böcker än tidigare. Två informanter beskriver att de börjat att läsa olika typer av böcker. Bokcirkelledaren har också ett stort ansvar att stimulera barns läsintresse och öka läslust (Ljung, 2006; Ginger Goldman, 2007). Det gör de genom att ordna olika aktiviteter, skapa bra stämning, mobilisera deltagarens passion och entusiasm samt att uppmuntra dem att uttrycka sina egna tankar och åsikter. Alla mina informanter tycker att det är intressant att diskutera och utbyta åsikter eller läsoplevelser med andra deltagare. När vi diskuterar en bok tillsammans med andra ger det oss nya idéer och inspiration, tänker jag också.

Flera av informanterna uppger att de tycker om sin bokcirkelledare. Jag har märkt att båda bokcirkelledarna känner igen alla deltagare och att de kan deras namn. Detta kan också ses som ett sätt att uttrycka respekt för barnen. Alltså är det en av anledningarna till varför barn gillar sina bokcirkelledare, anser jag.

6.2 Barnens önskemål

Halldén (2003) menar att vägen till att ta barns perspektiv är att lyssna på och prata med dem. Det är viktigt att respektera barns tänkande för att förstå vad de verkligen känner och tycker, anser Johansson (2010). De flesta av mina informanter säger att de är väldigt nöjda med bokcirkelns arrangemang, att det är jätteroligt. Alla informanter uttrycker att de är intresserade av att fortsätta att delta i bokcirklar i framtiden. De tycker att bokcirkelverksamhet är avslappnande men också att det är en meningsfull aktivitet. De har lärt sig mycket och också vågat skaffa sig nya vänner genom deltagande i bokcirklar. En stor

del av informanterna känner att deltagande i bokcirkel är bättre än vad de har förväntat, men två av informanterna uttrycker att de är intresserade av filmer som nämns ovan (avsnitt 5.4), de förväntade sig filmvisning under bokcirkeln. Lucas från bokcirkel A uttrycker att han vill använda Ipad för att läsa e-böcker. Han förväntar sig att bokcirkelledare kan introducera läsprogram för e-böcker.

Idag tillbringar barn allt mer av sin tid framför TV och dvd, dator, dataspel och så vidare. TV och dator blir de medier som tar upp mest tid för barn, särskilt för pojkar (SOU 2012:10, s. 127-137). Jag håller med Rosén som anser att ”nya former och tillämpningar är dock inte tillräckligt utan därtill krävs inskolning, förebilder och ett aktivt underhåll av såväl läsvanor som läsintresse” (ibid., s.137). Bokcirkelledare bör försöka hitta olika sätt att bedriva verksamhet och att lyssna på deltagares tankar eller åsikter, men med det menar jag inte att blint möta eller lyda deras önskaemål, utan att tänka verklighet, bokcirkelledare får lämpligen använda digitala verktyg som hjälpmedel på bokcirkel för att kunna öka deltagarnas entusiasm och engagemang.

Alla mina informanter jag intervjuat är aktiva inom olika biblioteksverksamheter och de deltar frivilligt i bokcirkeln och gillar att läsa. Men det finns också barn som tycker att läsning ofta är en ensamsyssla. Om de deltar i bokcirkeln, möjliggör det att stimulera eller öka deras intresse för läsning? I det läsfrämjande arbetet kan bibliotekets roll inte bara fokusera på barn som redan gillar att läsa, utan det är också viktigt att uppmärksamma barn som inte gillar läsning eller barn som är passiva i sitt deltagandet i bokcirkeln (t.ex. föräldrar bestämmer), vad berättar de om sina upplevelser av bokcirkeln? Denna fråga får man studera vidare i framtiden. Genom att vara med vid bokcirkeln och intervju barn upptäckte jag hur de upplever bokcirkeln och jag fick ta del av respondenternas egna tankar och upplevelser kring läsning. Det ger mig en hel del inspiration och kunskap om barn och det läsfrämjande arbetet på bibliotek. Jag tror att det kommer att gynna min framtida karriär.

7 Sammanfattning

Jag valde mitt uppsatsämne utifrån att jag ville undersöka bibliotekets läsfrämjande verksamhet i form av bokcirklar för barn. Min förförståelse var att bokcirklar är en utbredd verksamhet på folkbibliotek och att bibliotekarier genom att ordna bokcirklar främjar och utvecklar barns intresse för läsning.

Syftet med min undersökning var att undersöka vad bokcirkelverksamhet betyder för barn och att se hur barnet upplever deltagande i bokcirklar och vad de tänker, känner och funderar på kring läsning. Uppsatsen koncentrerar sig på bokcirklar för barn i åldern 9-12 år.

Jag utgick ifrån följande forskningsfrågor:

- Vilka betydelser har bokcirkelverksamhet för barn utifrån de fyra faktorerna: att välja, att läsa, reaktion/respons och vuxenstöd?
- Hur upplever barn den pågående bokcirkeln? Upplever barnen att de förändrar sin läsning eller får fördjupad läsförståelse genom deltagandet i bokcirkeln?
- Vad har barn för förväntningar inför bokcirklar?

Insamlingsmetoder för det empiriska materialet som använts i detta arbete är kvalitativa observationer och fokusgruppsintervju. Insamlingsmetoderna användes sedan när undersökningen genomfördes med sex barn som deltar i en bokcirkel.

Som uppsatsens teoretiska utgångspunkt använde jag mig av Chambers ”läsandet cirkel” för att undersöka vad barn tänkte, kände och funderade på om bokcirklar. Cirkeln består av delarna **vuxenstöd, att välja, att läsa och reaktion/respons**, vilka alla behövs för att främja barns intresse för läsning. I analysen delades det empiriska materialet in under de fyra kategorierna.

Mina slutsatser är att bokcirkeln har stor betydelse för deltagarna och att bokcirkeln på flera sätt kan bidra till att uppfylla barns behov. Alla informanter uttrycker att de är nöjda med **boktips** från bibliotekarien. Genom deltagande i aktiviteter kan de medverka i diskussioner om **valet av bok**. En slutsats är att det fanns en viss skillnad mellan könen vid bokvalet. Medan pojkar gillade att läsa böcker av typen sportböcker med bilder, valde flickor att läsa böcker med mycket text.

Det hade särskild stor betydelse för barn att de kunde **utbyta entusiasm, utbyta kopplingar och utbyta frågetecken** vid bokcirkelsamtalet. Bokcirkelledaren fungerar som **vuxenstöd** för att introducera boktips, skapa bra stämning, mobilisera deltagarnas passion och entusiasm samt att uppmuntra dem att uttrycka sina egna tankar och åsikter. De har skapat en inbjudande miljö för en trevlig bokcirkel i avslappnad atmosfär, där barns röster hörs och åsikter respekteras, där deras behov och känslor tas på allvar, liksom de vuxnas.

Flertalet av informanter uttalar att de är väldigt nöjda med bokcirkeln och de tycker att arrangemanget är jätteroligt. En del av informanterna **har förväntat sig** att kunna använda multimedia för att genomföra aktiviteter under bokcirkeln. Läsningen blir allt mer **en social aktivitet** idag. Alla informanter som medverkat i undersökningen tycker att det är spännande att träffa varandra, diskutera böcker och dela egna **läsupplevelser** med andra. De upplever att det är bra att delta i bokcirkel och att de har lärt sig mycket, de har också hittat nya kompisar. Alla informanter uttrycker att de kommer fortsätta att delta i bokcirkel i framtiden.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

I uppsatsförfattarens ägo:

Anteckningar från samtal med bibliotekarien (bokcirkelledaren) Sara 2016-05-03.

Anteckningar från observation vid bokcirkel A:s möte 2016-05-18.

Anteckningar från samtal med bibliotekarierna (bokcirkelledarna) Susanne och Hanna 2016-05-04.

Anteckningar från observation vid bokcirkel B:s möte 2016-07-07.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren David 2016-05-19.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren Lucas 2016-05-19.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren Molly 2016-05-19.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren Otto 2016-05-19.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren Eva 2016-07-14.

Inspelning och transkription av intervju med bokcirkeldeltagaren Peter 2016-07-14.

Litteratur

Almström, Y. & Petersson, N. (2013). *Barns läsupplevelser. 10-åringars berättelser om valet av läsning, läsmiljö, läsrespons och bokprat*. Högskolan i Borås. Kandidatuppsats.

Amborn, H. & Hansson, J. (1998). *Läsglädje i skolan: En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*. Stockholm: En bok för alla.

Andolf-Johannesson, K. (1997). *Vart tog slukarbarnen vägen?: 9-12-åringars biblioteks-, läs- och fritidsvanor i en mindre västsvensk kommun*. Högskolan i Borås. Magisteruppsats.

Anna B. (2014). *Vad innebär begreppet barns perspektiv för pedagoger i förskolan?* Örebro universitet. Kandidatuppsats.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Malmö.

- Catherine Sheldrick Ross, L (E.F.). M, & Paulette M. R. (2006) *Reading matters: what the research reveals about reading, libraries, and community*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.
- Chambers, A. (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Norstedt, Stockholm.
- Chambers, A. (1993). *Tell me. Children, reading and talk*. Stroud, Glos. : Thimble Press.
- Dolatkhah, M. (2010). Barnbiblioteken och läsandets fyra "M". Ingår i *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Rydsgö, Kerstin, Hultgren, Frances & Limberg, Louise, red. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm. S. 103-129.
- Doverborg, E & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar*; Stockholm; Liber.
- Dressman, M. (1997). *Literacy in the library: Negotiating the spaces between order and desire*. Westport, CT: Bergin.
- Eriksson, L. & Magnusson, J. (2006). *Att stimulera till läslust! Hur bibliotekarier kan arbeta för att läsovilliga barn och ungdomar ska kunna känna läslust!* Magisteruppsats. Lunds universitet.
- Fast, C. (2015). *Läslust i hemmet – så stödjer du ditt barns skriv och läsutveckling*. Natur & Kultur.
- Fredriksson, U. & Taube, K. (2012). *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Frid, N. (2012). *Slutet på boken är bara början*. BTJ Sverige AB, Lund.
- Ginger Goldman, M. Facilitating a Summer Reading Book Group Program. *English Journal*, High school edition 96.5 (May 2007): 58-63.
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. I: *Pedagogisk forskning i Sverige*, nr 1-2 Hämtad från:
<http://www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfo/pdf-filer/hallden.pdf>
- Harvey, D. (2002). *Literature circles: voice and choice in book clubs and reading groups*. Portland, Me. Stenhouse.

- Hedemark, Å. (2011). *Barn berättar: en studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek*. Stockholm : Svensk biblioteksforening.
- Höglund, L. (2012). *Bokläsning i skiftet mellan traditionella och digitala medier*. I SOU 2012:10 Läsarnas marknad, marknadens läsare – en forskningsantologi. Stockholm: Litteraturutredningen i samarbete med Nordicom, Statens offentliga utredningar.
- Jakobsson, H. (2010). *Vägar till skönlitteratur. En studie av den läsfrämjande verksamheten vid fem gymnasiebibliotek, dess motiv och bakomliggande ungdomssyn*. Högskolan i Borås. Examenarbete.
- Johansson, B. & Karlsson, M. (2013). *Att involvera barn i forskning och utveckling*. Lund.
- Johansson, B. (2010). Barnbibliotekariers och forskares barnperspektiv. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. *Barnet, platsen, tiden, Teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.
- Karlsson, C. & Steen, K. (2006). *Lust och lärande i läsfrämjandet - Pedagogiska perspektiv på bibliotekarierollen och metoderna bokprat, boksamtal och Sommarboken*. Magisteruppsats. Högskolan i Borås.
- Rydbeck, K. (2012). Läsandets cirklar – om ett pågående forskningsprojekt. I Andér, B., Löfdahl, K., Ristarp, J., Rydquist, L. & Törngren, M. *Är det samma bok vi läst?* Kata förlag.
- Rydsjö, K. & Elf, A.C. (2007). *Studier av barn- och ungdomsbibliotek : en kunskapsöversikt*. Stockholm : Regionbibliotek Stockholm.
- Ljung, E. (2006). *Läsfrämjande verksamhet för vuxna: En kvalitativ undersökning av bibliotekariers arbetsmetoder, litteraturförmedlande roll och kompetens*. Magisteruppsats i biblioteks- & informationsvetenskap, Uppsala universitet.
- Lundin, I. (2004). *Cirkelbevis: läsecirklar på bibliotek*. Lund: Bibliotekstjänst.
- Luo, L., Wildemuth, B, M. (2009) Semistructured interviews. I Wildemuth, B, M. *Applications of social research methods to questions in information and library science*. London.
- Nordzell, A. (2011). *Samtal i studiecirkel: Hur går det till när cirkeldel tagare gör cirkel?* Stockholms universitets förlag: Stockholm.

- Rimsten-Nilsson, K. (1981). *Barnböcker och läslust*. Göteborg: Stegeland.
- Rosén, M. (2012). Förändringar i läsvanor och läsförmåga bland 9- till 10-åringar. Resultat från internationella studier. I SOU 2012:10. *Läsarnas marknad, marknadens läsare – en forskningsantologi*. (Red) Stockholm: Litteraturutredningen i samarbete med Nordicom, Statens offentliga utredningar.
- Sandin, A. S. (2004). *Läslust – en brinnande känsla i magen. En studie av 9 - 12 - åringars upplevelser och uppfattningar av läslust*. Magisteruppsats. Högskolan i Borås.
- SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Kulturdepartementet.
- Skolverket (2012). *PIRLS 2011 Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.
- Stanovich, K. E. (1986). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. I *Reading Research Quarterly*, XXI(4), 360-406.
- Statens kulturråd. (2015). *Med läsning som mål, Om metoder och forskning på det läsfrämjande området*. Hämtad från:
http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2015/med_lasning_som_mal.pdf.
- Svenska kommunförbundet (1999). *Fokusgrupper : en metod i kommunalt kvalitetsarbete*. Stockholm :Svenska kommunförbundet.
- Wildemuth, B, M. (2009). *Applications of social research methods to questions in information and library science*. London.
- Wildemuth, B, M. (2009). Participant observation. I Wildemuth, B, M. *Applications of social research methods to questions in information and library science*. London.
- Wåhlin, K. & Asplund Carlsson, M. (1994). *Barnens tre bibliotek: läsning av fiktionsböcker i slukaråldern*. Stockholm; Stehag: B. Östlings bokförl. Symposion.

Bilaga 1: Brev till bokcirkel

Hej!

Jag heter Chen Lin och studerar på Högskolan i Borås. Just nu håller jag på med kandidatsuppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Jag vill undersöka bokcirkel för barn. Syftet med undersökningen är att ta reda på *barns upplevelser*, vad barn tänker, känner och funderar om bokcirkel, även kopplat till deras läsning, vilka typer av böcker de uppskattar och hur de väljer böcker osv.

För att ta reda på detta kommer jag att observera och intervjua ett antal barn som deltar i bokcirkel anordnade av folkbibliotek. Jag undrar om ert bibliotek är intresserade av att medverka?

Den medverkan skulle innebära:

- Jag får möjlighet ha en kort möte med bibliotekarie som är ansvarig för bokcirkeln att veta om hur ni arbetar med bokcirkeln samt att planera inför undersökning.
- Jag skulle besöka en bokcirkel aktivitet för 9 – 12 - åringars barn och informera bokcirkeldeltagarna om min undersökning. Därefter skulle jag dela ut blankett till barns föräldrar för att få skriftliga tillstånd att intervjua deras barn.
- Alla bokcirkeldeltagarna kommer att vara anonyma i min undersökning.

Jag har kollat på er nästa bokcirkelträff är XX. Finns det möjlighet för mig att komma då?

Jag skulle verkligen uppskatta att få möjlighet att genomföra den undersökningen på ditt bibliotek.

Tack för att läsa! Jag ser fram emot ert svar.

Med vänliga hälsningar

Chen Lin

Bilaga 2: Brev till föräldrar

Hej!

Jag heter Chen Lin och studerar biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Just nu arbetar jag med min kandidatuppsats som handlar om barns deltagande i bokcirklar.

Jag är intresserad av att undersöka bokcirkelverksamhet för barn. Syftet med undersökningen är att ta reda på *barns upplevelser*, vad barn tänker, känner och funderar om bokcirkel, även kopplat till deras läsning, vilka typer av böcker de uppskattar och hur de väljer böcker osv.

Jag kommer att observera hur bokcirkeln går till och jag kommer också att intervjua ert barn i en fokusgrupp om deras upplevelser för att se hur de upplever deltagandet i bokcirkeln.

Intervjun i fokusgruppen kommer att spelas in (endast röster). Den här intervjun beräknas ta cirka en timme. Intervju och observation kommer att ske på olika dagar beroende på vad som passar er. Intervjun kommer att genomföras XXX på bibliotek.

Jag skulle verkligen uppskatta och vara tacksam över möjligheten att få delta vid bokcirkeln samt intervjua ert barn. Att vara med i studien är helt frivilligt. Allt material som jag samlar in kommer att behandlas konfidentiellt. Det innebär att inga uppgifter som gör att barnen kan identifieras kommer att utlämnas. Endast jag och mina handledare kommer att ha tillgång till materialet.

Svarstalongen kan lämnas in i samband med intervjun. Ni får gärna kontakta mig om det är något ni undrar över. Jag nås lättast via e-mail.

Med vänliga hälsningar

Chen Lin

Handledare:

Telefonnummer:

Telefonnummer:

E-mail:

E-mail:

-----Svarstalong-----

___ Ja, jag ger tillstånd till att mitt/mina barn deltar i studien.

___ Nej, jag ger INTE tillstånd till att mitt/mina barn deltar i studien.

Barnets namn:

Målsmans namn:

Underskrift:

Bilaga 3: Intervjufrågor

Om bakgrund:

Hur många fritidsaktiviteter deltar ni i?

Varför ni är med i en bokcirkel? (Om ni själva valt att vara med eller om någon förälder bestämt det?)

Hur länge har ni varit med bokcirkel?

Om bokcirkeln:

Berätta vad ni brukar göra på bokcirkeln?

Berätta vad ni brukar diskutera?

– Är det intressant innehållet på diskussionerna?

– Är det något som överraskat dig?

Hur ser ni på läsningen under bokcirkeln?

Har bokcirkel förändrat ert sätt att läsa?

Är det någon skillnad mellan att läsa en bok ensam och att läsa en bok som ni samtalar om? (Berätta om känslor och vad känner er?)

Vad får ni ut av att vara med i bokcirkeln? (hittat nya kompisar? skapat självförtroende som vågar prata inför en hel grupp?)

Tänker ni att fortsätta delta i bokcirkel i framtiden?

Berätta vad ni tyckte om bokcirkeln?

Bra/roligt – vad var det som var bra/roligt?

Dåligt/tråkigt – vad var det som var dåligt/tråkigt?

Finns något som är mindre bra?

Vad gör bibliotekarien? Finns det något som hon inte gör, som ni skulle vilja att hon gör?

Har ni i bokcirkeln läst en bok som ni annars inte skulle läst?

Om ni fick ändra någonting vad skulle det vara?

Vilka förväntningar hade ni på bokcirkeln?

Hur upplevde ni bokcirkelledare roll under bokcirkeln?

Var får ni tips om bra läsning? (är det bibliotekarier, kompisar, lärare?)

Vad tänker ni om bokcirkelledares boktips?

Läser ni böcker som bokcirkelledare pratar om?

Vad tänker ni om boktips från andra?

Om läsandet:

Hur väljer ni böcker?

Hur ofta läser ni?

Berätta om vad ni läser just nu. Varför valde ni den?

Vilken typ av böcker läser ni?

Vilken är dina favoritbok? (Varför?)

Brukar ni prata om vad ni tycker om böckerna med andra? (kompisar eller klasskamrater?)

Om inte, varför inte?

När ni läser en bra bok, kommer ni rekommendera till andra?

Finns det någon bok ni läst som du inte tyckte om? (Varför läser ni?)

Bilaga 4: Observationsschema

Datum:

Platsen:

Tid	Vad ser jag?	Vad gör de?	Hur gör de?